

BUDA-PESTA

25 Septemvre st. v.

1 Octomvre st. n.

Va esi duminec'a.

Redact. : strad'a Havas nr. 1.

Nr. 39.

ANULU XIII.

1877.

Pretiuulu pe unu anu 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl. ; pe $\frac{1}{4}$ de
anu 2 fl. 70 cr.

Pentru Romani'a 2 galbeni.

LA FRANCA.

— Omagiu Drie Ioanna nascuta Comtessa de Latenay. —

O! Francia esti regin'a popórelor moderne,
Splendórea si esemplulu de geniu pe paméntu!
Precum uniculu sóre plutindu în sferi eterne
In lume, sub dulci raze lumin'a sa aterne
Astu-felu tu mergi condusa de unu cerescu avéntu!

Esti nobila si sânta o! Francia multu iubita,
Si unu trecutu eroicu istoria-ti va pastrá . . .
O alta natie înca n'a fostu mai stralucita,
Mai mândra, mai bogata, mai tare, mai unita
De câtu atunci când lumea plângea caderea ta!

Esti mândra, generósa, simpatica si mare
Câci câstigându aceste prin sânge si onóre
Si-aprinsa de curajulu soldatilor tei bravi
Ai înaltiatu cu fala perdutele popóre,
Si-ai reversatu spre ele alu libertátii sóre
Facéndu popóre culte din turme mici de sclavi!

Si pentru-acésta Francia! solí'a-ti va fi sânta
Câtu Dumnedieu spre lume unu ochiu va îndreptá!
Si dusmanulu teu aprigu zadarnicu se încânta . . .
Câci câtu pe ceru sînt stele, câtu marea se fra-

mânta,
Câtu bradulu are frémetu si paserea mai cânta,
Totu tu vei duce facl'a, totu tu vei luminá! . . .

Totu prin a ta solia, prin dulcea ta lumina
Ori ce idee mare, sublima si divina
A strabatutu chiar pâna la celu mai erudu norodu:
Si-a prinsu cea mai curata si buna radacina,
Si-au datu cu 'mbelsingare celu mai puternicu rodu.

O! Francia care este minunea ta secreta
Sè predomnéscá vecinicu ori-unde suflulu teu?
Intrég'a omenire din polu în polu repeta,
Câ numai tu ai arta, ai magic'a bagheta
A desvelí comór'a totu sufletului seu!

Câci numai tu sub sóre lucesti mai radiósa,
Tu singura din tóte mai multu te poti mândri,
Câ Dumnezeu cu 'n nume ti-a scrisu cea mai fru-
mósa

Istorie, la care o tíera gloriósa
Lucrându, chiar mii de veacuri, n'o póte dobândi!

De-atunci de când anticulu pecatu de la creare,
De când Demonulu Eva au smulsu opritulu pomu,
Peste morméntulu negru a stânselor popóre
Voru trece generatii moderne, viitóre,
Far' a creá cá tine unu mai giganticu omu! . . .

O! Bonapartu e mare si veciniculu seu nume,
Câ si splendidulu sóre, luceste 'n universu,
Câci totu, totu ce esista nemuritoru pe lume,
Nemesuratu in sboru-i supremulu seu renume
In intunericu totulu a cufundatu, au stersu!

Când Franci'a ísi sepase ruin'a si morméntulu,
Figur'a lui superba deodat' a stralucitu!
La geniulu seu invinge, cutremura paméntulu,
Si-atunci i-a datu prestijulu si bratiulu si cuvén-
tulu,
Umbrindu sub a lui slava unu pasu nenorocitu!

Ruinele Atenei admiru înspaimântate
A sa aureola de omu si Dumnedieu ;
Sub marmura, sub tierna sicriuri si palate,
Mariri, virtuti, legende de eroismu create,
Si-au spulberatu cenusi'a la uraganulu seu !

Si însu-si Alesandru cu van'a lui splendóre
Si Pericles si Mariu si celu întâiu Cesaru,
Si Mahomedu, si Petru si Ludovicu cel mare
Nu sânt decâtu fantazme prin raze trectóre
Ce 'n Sórele seu falnicu se contopescu, disparu !..

Marirea sa lucí-va si vecinicu nepetata
Va fi ea alu bravurei simbolulu cel mai sântu,
Gigantic'a sa urma de tresnete brazdata
Pe-a veacurilor valuri va stá nemesurata,
Câci astazi elu e singuru mai mare pe pamântu !

A fulgerului raze i-au luminatu cararea
Si au aratatu ce pôte unu geniú îndraznetiu . . .
Au învetiatu pe ômeni curajulu si sperarea,
Si au fostu pâna la mórte, pân ce si-au datu su-
flarea

Eroicu si maretiu !..

Câ Bonapartu e trainicu, sumetiu cá vecinicia
Din veacu în veacu vor spune-o betrânii la copii . . .
Câci alu seu nume 'n stele pe ceru, l'au scrisu truff'a,
Si pe pamântulu nostru cu sânge, tiranfa,
Posteritatea inse cu slove aurii !..

Anticitatea sânta cu umbrele-i senine
Si Roma gloriósa cu-a lui Cesar fantomu,
S'au stinsu, s'au stersu în foculu acestei mari lu-
mine,

S'au strecuratu în sinulu virtutii lui divine,
Au disparutu în fati'a acestui singuru omu !.

O ! Francia, fi cá tine nici unu poporu nu are
Entusiasmú eroicu si spontaneu avântu ! . . .
Si dar dorescu cá vechi'a si 'nalt'a ta splendóre
Sê strelucésca iarasi totu sub acela-si sóre
Ce-a respânditu cu fala minunea pe pamântu !

Si câte fericite, strelucitóre nume
In sinulu teu dormu pacinicu sub umbr'a slavei lor ;
Sub tiern'a ta zacu glorii, câtu la întrég'a lume
Ar trebuí, s'ajunga la falniculu renume
Ce ti-au lasatu destinulu pe-alu nemurirei sboru !

Dar e destulu unu nume ce-a cumpenitu pamântulu,
Ce 'n patru parti totu globulu l'au admiratu su-
metiu,

Ce va sepá odata vrajmasilor mormântulu . . .
Si-ti va redá splendórea, puterea si avântulu
Ce mâna omenirea spre unu limanu maretiu ! . . .

Tu Frantia esti chiamata a merge totu în frunte
Cazuta, ruinata, totu tu lucesti întâiu !
Câ sioimulu ce strebate trufasiu din munte 'n munte,
Atinge culmi înalte, selbatece, carunte,
Si-apoi mai falnicu sbóra din tenebróse vâi ! . . .

Când unu poporu cá tine, din sute de popóre
A dá alu libertãtii semnalu, a fostu menitu,
Acelu poporu nu piere, acelu poporu e mare,

Si 'n sinulu seu ascunde ceresc'a resbuunare
A supra celor care totu speru câ te-au sdrobitu !

Tu prin a ta nobletia, curaju, compatimire
Popórelor de sânge si în nefericire
Ai aretatu iubire si mân'a le-ai întinsu,
A fostu unu scutu eroicu la crud'a asuprire,
Si-ai ridicatu marirea acelu slabu, învinsu ! . . .

Tu, Francia cu-ale tale surori nemuritóre
Tu ai destinulu sacru prin fiii tei croi
A ridicá drapelulu acelor mici popóre ! . . .
Câci astazi esti regin'a, esti sor'a cea mai mare,
Itali'a mai mica si cea mai mica noi !

Noi dar slavimu în tine izvorulu libertãtii,
Câci amu aflatu cu dinsulu si sórele dreptãtii,
Si de la tine numai, avemu sperãri mai vîi ;
Câci tu ai datu viétia si tierii nóstre nume,
Si-i scrisu Europei, scopulu de ce traimu în lume
Prin sângele eroicu a bravilor tei fii !

Intre Carpati si Marea, pe Dunarea spumósa
Orfani de-atâtea veacuri, tu, sora generósa,
Tu ne-ai deschisu o viétia si drumu spre viíturu ;
Noi dar slavimu în tine o mama protectóre
Ce ne-a trimesu iubire, progresu, curaju, sperare
Din sórele teu dulce si binefacatoru.

Ori-ce românu de bine a fostu cuprinsu de jale,
Si-au împartitu amarulu si lacrimile tale,
Când au cazutu a supra-ti urgii neomenesti . . .
Si ti-au trimesu credintia, si bratie, si durere,
Si azi se simte mândru si plinu de mângâere
Când tu între popóre iar cea întâiu lucesti ! . . .

* * *

Iar tu ce esti cá Francia multu dulce adorata,
Tu care 'n ochi si sufletu ascundi cea mai bogata
Comóra ce inspira poetilor idei,
Tu dar a primaverii cea mai frumósa flóre,
Pe câmpulu tineretiei cá Francia 'ntre popóre
Lucesti între femei ! . . .

Parisulu e unu chaosu, o vecinica minune
Ce da sciintiei tronulu si artilor cunune
In elu cu geniulu nasce si laurul cerescu . . .
In elu femei sânt multe cu farmecu de viétia,
Sânt multe ce în inimi în locu de focu au ghiatia,
Sânt înca ce prin spiritu si prin amoru rapescu !

Frumósa cá si Franci'a te-am cunoscutu pe tine,
Si tu mi-ai datu cá dins'a placeri, sperãri divine,
Tu nobil'a sa fica, primeste acestu cântu,
Si spune tierii tale, cá slab'a mea cântare
Nu pôte spune înca maréti'a admirare
Ce portu celui mai nobilu poporu de pe pamântu !
Iasi 2 fauru 1877.

Petru V. Grigoriu.

Cursu elementaru de istori'a literaturii române.

(Urmare.)

15. *Mateiu Basarabu Domnulu Munteniei* (1633—1654), rivalulu lui Vasile Lupulu. Precum Vasile Lupulu în Moldov'a, de asemenea si Mateiu Basarabu în Români'a fondă scoli si infintiã o tipografia românească în Têrgoviste si în acea ordinã sè se tiparésca codicele seu de legi.

Introducerea artii tipografice dincolo de Milcovu este strinsu legata de numele marelui Domnu. Un'a din cauzele ce l'a determinatu multu la acést'a, a fostu si emulatiunea zidarita prin infintiarea tipografiilor românesci din Transilvani'a de George Racoti principele Transilvaniei. Dara fu o emulatiune ascutita nu numai de spiritulu întrecerii, ci si de alu nevoiei. În adevèru cartile ce viniau de peste munti, erau mai multu séu mai putinu amestecate cu dogmele Calvinilor si Luteranilor. Pericolulu eresiei, nu s'ar fi pututu dara înlaturá, decâtu cu cartile tiparite în tíera, cu carti dupa canonele dreptu-credinciosei nóstre biserici. Întreprinderea o începù Mateiu cu unu calugaru tipografu Meletie Macedoneanulu, pe care l'a adusu din Macedoni'a si l'a numitu la anulu 1634 egumenu manastirii Govor'a unde a si stabilitu de ocamdata tipografi'a sa provisoriu. Tipografi'a lui Mateiu Basarabu a duratu pâna pe la anulu 1716 (vedi cartile tiparite în acést'a tipografia în: „Epoch'a lui Vasile Lupulu si Mateiu Basarabu“ de G. Misailu p. 113—114.)

Precum Vasile Lupulu, asiá si Mateiu Basarabu ne-a lasatu unu codice de legi, sub titlulu: „Indreptarea legii lui Dumnedieu,*“) cuprindindu tóta judecat'a mirenésca si bisericésca, Pravil'a Sântilor apostoli, cele siepte sobóre etc. scrise si întocmite mai ântâiu din mandatiunea si invetiatur'a binecredinciosului imperatu, Domnu Ioanu Comnen, de cuvântatorulu diaconu alu marei biserici a lui Dumnedieu si paditoru de Pravile, Domnulu Alexie Aristinu. Éra acum ântâia-si data tradusa de pe elinesce pe românesce cu silinti'a si tóta cheltuiél'a pré sântitului si de Christosu iubitorului Domnulu Stefanu cu mil'a lui Dumnedieu Mitropolitulu Têrgovistei, Exarchulu plaiurilor si a tóta Ungro-Vlachia, în tipografi'a pré luminatului meu Domnu Ionu Mateiu

Voivodu Basarabu din Sânta Mitropolia 1652.“ Cu alte cuvinte inse acestu codice este o traductiune a Basilicalelor si a legilor canonice a lui Aristinu. O sama de invetiati au privitu lucrarea acést'a cá o legislatiune trasa din dreptulu Iustinianu, éra altii cá o traducere a Basilicalelor. În totu casulu acestu codice, dupa cum chiar din titlu se vede, este unu corpu de legi mai multu canonice decâtu laice.

Altii îl mai cunosc si sub titlulu de „Codex Bassaraba.“ În totu casulu acestu codice ne arata, cá betrânii nóstri erau mai Români de câtu noi pâna si în facerea de legi. (Vedi mai pe largu opulu citatu pag. 100—103.)

16. *Eustatie logofetulu*, a scrisu sub principele Vasile Lupulu între anii (1632—1646.) De la elu avemu „Siepte Taine si Pravilele imperatesci“, Iasi 1645—1646. Alt'a carte sub numele de „Pravil'a bisericésca“ din care cele siepte Taine sânt numai unu micu estrasu, pe câtu scimu nu s'a tiparitu, éra scrisa a fostu pe la anulu 1632, cum aréta Cipariu în Analecte p. XXXI. Elu se dice a fi scrisu si unu „Chronicu moldovenescu“, care nu scimu déca mai exista, séu celu putinu copiându chronicului lui Urechia a-lu fi adasu cu notitie geografice si istorice, pentru care e multu defaimatu de Costinesci si Dem. Cantemiru.

17. *Simeonu Dascalulu* si

18. *Misailu calugarulu*, de altu-mintrelea necunoscuti, decâtu cá se dice cá ei aru fi umblatu pe urm'a lui Eustratie în scrierile lor despre Romani, pentru care asemenea sânt defaimati de cei de mai susu. Fragmente si note din operile lor sânt publicate în „Letopisetiile tierii Moldovei“ tom. I. Iasi 1852.

19. *Varlaam Mitropolitulu Moldovei de Sucev'a*, alesu în 23 septemvre 1632. A scrisu „Cazani'a“ de Iasi din anulu 1643. Spre a mantiné si aperiá ortodoxi'a Românilor Moldoveni contra calvinismului împusu bisericeii române din Transilvani'a de catra principele George I Racoti, si spre a împedecá latirea aceluia în Moldov'a, convocà unu sinodu la Iasi, la care participara toti episcopii si archimandritii din Moldov'a si Munteni'a si chiar patriarchulu Constantinoplei. Acolo se determinà a se scóte limb'a slavona din biserică si a se introduce cea româna. Cu acést'a ocaziune Varlaam compuse si tipari în Iasi la 1645 „Respusuri a supra catechismului calvinescu“, tiparitu la Belgradu în 1642, fórte însemnate în istori'a eclesiastica. „Chei'a întielesului“,

*) Retiparita la Bucuresci. Tip. Lucratorilor Asociati 1871.

scósa pe limb'a românesca, Bucuresci 1677. A mai tradusu în colaborare cu Teofilu Mitropolitulu Munteniei „Predicele“ tiparite la Iasi si Govor'a.

20. *Petru Dancoviciu*, de altu mintrelea necunoscutu, de câtu cà a fostu Moldoveanu, a scrisu unu „Chronicu“, înca netiparitu, începându de la facerea lumii pâna la Sultanulu turcescu Murad, feciorulu lui Achmed Sultan, care începù a imperati la anulu 1624, cu alte adausuri în CCXXIV de capete, unde autorulu la fine dice cà l'a scrisu în anulu 1636.

21. *Meletie Macedonénulu*, egumenulu manastirii Govor'a, ântâiulu tipografu în Români'a. (Vedi si articolulu despre Mateiu Basarabu.) A tradusu si tiparitu „Cazani'a“ de Govor'a la anulu 1642; celu putinu în prefația dice, cà însu-si multe ostenele adause si traducându si tiparindu. (Analecte p. 151.)

22. *Melchisedecu*, ieromonachu, egumenulu manastirii din Câmpu-lungu, a tradusu din grecesce „Invetiaturi“ tiparite acolo la anulu 1642. (Anal. p. 159.)

23. *Silvestru*, ieromonachu, traducatoriulu „Noului Testamentu“, de Belgradu din anulu 1648, în care cuvintele mai rare se afla espliate pe marginea paginelor.

24. *Danielu Andreiu Panonianu*, monachu care cu ajutoriulu a doi Greci din Chio: Ignatiu Petrizzi ieromonachu si Panteleimonu Ligaridi a tradusu si compilatu „Pravil'a cea mare“ de la Têrgoviste din 1652. (Anal. p. 165.)

25. *Simeonu Stefanu* Mitropolitulu Românilor din Transilvani'a în secolulu alu sieptespre-diecelea, barbatu însemnatu prin zelulu si întieptiunea cu care a sciutu sè conduca pe poporulu seu, abatându-lu de la Calvinismu, si prin traducerea „Psaltirii“ din ovreesce în românesce imprimatu la Alba-Iulia în anulu 1651. (V. Cipariu Acte si Fragmente p. 12.)

26. *Domnulu Constantinu Duca* (1663—1696 si 1701—1704), celu mai invetiatu elenistu alu secolulu seu, partisanu declaratulu alu filosofiei lui Aristotele, este primulu care a fondatu scóle primarie pentru poporu pe lângă fia-care biserica domnesca de prin têrgurile Moldovei. Scól'a din Hotinu fu multu tîmpu cea mai înfloritóre chiar si sub domni'a imperatiei turcesci. Celu din urma eforu alu ei a fostu episcopulu Hotinului Amfilochiu, autorulu mai multor scrieri însemnate, dintre cari amintimu „Universal'a Geografia“, tradusa si publicata la Iasi în anulu 1795, împreuna cu „Chronologic'a prescriere a Domnilor Mol-

dovei“, compusa de Iacobu Itamati alu II. Mitropolitulu Moldovei.

27. *Teodosiu Vestemianu*, Mitropolitulu României (1668—1705), care de si n'a edatu în acestu secolu decâtu însufletitóre prefația de la „Liturgi'a Sloveno-Românesca“ din anulu 1680, éra cartea lui de „Siepte Taine“ s'a tiparitu la anulu 1702: totusi cu dreptu se numera între scrietorii secolulu alu XVII-lea.

28. *Inocentiu*, ieromonachu a tradusu partea românesca din „liturg. slov.“ rom. de mai susu.

29. *Nicolau Costinu*, fiulu lui Mironu Costinu. Acest'a si-a facutu educatiunea la renumit'a universitate din Cracovia. Cu reintórcearea parintelui seu din emigratiune sub domnulu Constantinu Cantemiru, cá ântâia trépta a carierei sale politice, fu numitu logofetu alu treilea. Talentele sale i însemnau cea d'ântâia positiune în tiéra. A portatu mai multe functiuni publice însemnate sub principii de la Constantinu Duca pâna la Nicolau Mavrocordatu. Nicolau Costinu muri în lun'a lui sept. 1712. Scrierile lui sînt: „Cartea pentru descălecatulu d'ântâiu alu tierii Moldovei“, în XVI capete. „Descrierea chronicului lui Urechia“, cu adausuri, tiparite în „Chronicile României, continuarea chronicei“ parintelui seu de la Eustratie Dobija pâna la Nicolau Mavrocordatu (1662—1711). Inse pâna la începutulu domniei ântâia a lui N. Mavrocordatu, dupa scrisorile lui Basiliu Damianu, care fusese logofetulu lui Teodosiu Dubau, contemporanulu seu, si numai de aci înainte din capulu seu. „Fragmente istorice din a dóu'a domni'a a lui Nicolau Mavrocordatu“, pe cari le-a folositu Axente uricarulu în secolulu urmatoru.

30. *Monachulu Gerasimu Romanulu*. Elu traia în dilele Tiarului Rusiei Alexiei Michailoviciu (1675.) Acestu monachu invetiatu îndemnatu de aristocrati'a venetiana în anulu alu XII alu Luptelor Turcilor la Cret'a, a adresatu suveranulu Rusiei o epistola voluminósa sub titlulu: „Cuvântu îndemnatoru catra bine credinciosulu si neinvinsulu imperatu alu Moscvei Domnulu Alexei Michailoviciu“ etc. Obiectulu acestei scrisori catra suveranulu Rusiei este spre a-lu îndemná sè iá armele pentru alungarea Agarinenilor si emanciparea Grecilor si Românilor. Alte scrieri ale acestui invetiatu monachu românu sînt: „Unu Dictionariu“ ce se întrebuintia pe acelu tîmpu la scoli, tiparitu în Veneti'a. „Despre chipulu de a predá Evangeli'a; Parafra'sa cartilor lui Aristotele; despre sufletu; Parafra'sa la întro-

Lupta in strimțorea Sipea.

ducerea filosofiei lui Porfiriu; Cursu de teologia; Optu carti despre fisica si Teologia.“ Insemnãmu, cã aceste scrieri sânt compuse în limb'a greca si afara de Dictionariu tôte inedite.*)

31. *Jeremia Cacavelas*, grecu originaru din Creta a tradusu „Istori'a lui Platin'a“ în grecesce, éra romãnesce a scrisu „o epistola laudatóre catra Demetriu Cantemiru“, tiparitu în „Divanulu Lumei.“

32. *Demetriu Cantemiru* principele Moldovei 1673—1723) s'a nascutu la Constantinopolu în diu'a de 26 octomvre 1673. Educatiunea si-a facutu parte în capital'a orientului, parte în Moldov'a, unde parintele seu Constantinu Cantemiru Voivodu aduse pentru instruirea filor sei pe eruditulu dascalu Jeremi'a Cacavelas din Creta, ebraistu, elenistu, si latinistu totu odata. Demetriu Cantemiru a ajunsu la tronulu Moldovei în o epocha pe cându Daci'a intréga si Panoni'a treceã prin o catastrofa noua sociala si politica. Contemporanu alu chronicarilor ardeleni Bethlen, Cserei, Apor etc. elu cu eruditiunea si numerulu operelor sale stã mai pe susu de câtu toti contemporanii sei scriitori din Daci'a.

Cantemiru a cultivatu mai alesu istori'a cu cea mai mare diliginti'a, înse în filosofia si în matematice inca inaintase de parte, éra arhitectur'a i placeã fórte multu. Bisericele pe cari le-a edificatu elu în trei comune ale sale, s'au esecutatu dupa planulu seu. A fostu membru alu academiéi din Berlin. Prim'a carte a principelui Cantemiru este „Divanulu lumei séu gâlcév'a întieptului cu lumea séu judetiulu sufletului cu trupulu“, scrisa grecesce si romãnesce si tiparita la 1698 în Iasi, în care se resimtu invetiaturile teologice si filosofice ale dascalului. Mai departe tractatulu seu intitulatu: „Cartea despre music'a turcésca“ si compositiunile sale musicale „Elemente de music'a turcésca“ în limb'a romãna lucrate în Constantinopolu, dau dovéda despre sciinti'a si gusturile artistice ale junelui principe transmisu la Pórta cá unu feliu de ostatecu. Dupa ce înse gravele evenimente politice ce s'au petrecutu la 1711 în scurt'a lui Domniã si dupa ce instrainatu cu toti ai sei din tiér'a parintésca, ajunsu a fi unulu din cei mai considerati consilieri ai lui Petru celu Mare. Spiritulu

seu devenindu si mai coptu prin serióse studie istorice si prin propriile sale observatiuni, elu consacrã ori ce moméntu de repausu casnicu la compunerea numeróselor scrieri istorice si filosofice cu cari ilu vedemu inavutindu literatur'a si sciinti'a, între anii 1714 si 1721. Adâncu cunoscatoru alu limbelor orientale, cãci osebitu de limb'a sa materna, sciã latinesce, italiennesce, grecesce, turcesce, persenesce, arabicesce si russesce, éra elen'a vechia, slavon'a si frances'a le pricepea pré bine; adeca elu cunoscea 11 limbe, ceea ce în dilele nóstre e o mare raritate. Elu scrise pentru Petru celu Mare în limb'a rusa unu tractatu intitulatu: „Sistem'a séu starea religiunii mohamedane“, publicatu în St. Petrupole. O „istoria a originelor Mohamedanilor“, perduta la 1722 într'o corabia care se înecã pe marea caspica, pe cându elu urmã pe Petru în espeditiunea sa în contra Persiei. „Istori'a imperiului otomanu“; crescerea si scaderea s'a publicatu în patru limbe: anglesa, germãna, francesã, în 1876 tradusa si în limb'a romãna de dr. Iosifu Hodosiu, tiparitu cu spesele societãtii academice romãne — tesauru nesecatu de îndicatiuni pretiése a supra istoriei tuturor popórelor din tinuturile Turciei. Scrise unu „tractatu a supra Creatiunii“ a supra numitu „Theologo-Phisica séu Historia Creationis cum observationibus phisicis“; ms. „Istori'a antica si moderna a Daciei“, perduta în naufragiulu de pe marea caspica. Acea opera scrisa în limb'a latina se díce a fi originalulu opului intitulatu: „Chroniculu Romanu-Moldo-Valachilor“, 2 vol. publicatu în Iasi la 1835. „Vita Constantini Cantemiri, cognomento senis, principis Moldaviae. Moldaviae nobilitatis genealogiae“, ms. în limb'a latina despre care mentinéza Cantemiru la finea pref., pusa în fruntea chronicului de Iasi. Ms. originalu se afla în bibliotec'a de St. Petersburg. „Istori'a Brancovenilor si a Cantacuzinilor“, ms. romãnescu, netiparitu, s'a tradusu din limb'a germãna în limb'a greca noua si tiparita la 1795 în Pest'a de George Zavira si în fine „Descriptio Moldaviae“, acest'a si cu „Chroniculu Romano-Moldo-Vlachilor“ sânt dóue lucrãri capitale în cari se invederéza si întins'a eruditiune si adânculu patriotismu alu acestui mare barbatu.

(Va urmã.)

George Popescu.

*) Vedi articolulu dlui Papadoplul-Calimacu intitulatu: Cercetãri filologice în „Revista Literaria si Sciintifica“ din 1876.

SECRETELE CASTELULUI.

— Romanu, de **XAVIER de MONTÉPIN.** —

(Urmare.)

— Place-mi a crede, că dlu marquis nu se in-
doiesce de felu.

— De siguru; inse totusi ai fi pututu modificá
in câtu-va program'a, si acést'a — te asiguru — că
n'ar fi vrednica de nici o neplacere.

— N'am modificatu nimica.

— Asiá dara, copilulu . . .

— Odihnesce în fundulu lacului, legatu bine de
o pétra de dóue dieci livre.

— Si esti de parerea, că trupulu lui nici odata
nu se va descoperi?

— Cá sè se póta descoperi, ar trebui sè sece la-
culu si sè se sape tin'a. Dar pentru ce óre s'aru face
aceste lucruri mari, de óra-ce nu se póte nasce nici o
presupunere?

— Scii bine, nene Lactance, că unu omu indres-
netiu si aventurosú cá mine e fórte norocosu de a
puté fi servitu de unu omu atátu de capabilu si inteli-
gentu cá dta?

— Eu facu cum sciu mai bine, cá sè indestu-
lescu pe dlu marquis.

— Si in privinti'a ast'a ai reesitu de totu. In-
crederea ce imi înspiri e completa, si de cumva cine-
va ar vini la mine sè te acuse de tradare, asiu refúsá
a crede pe calumniatorulu.

— Ah! în câtu pentru acést'a, sùm fórte linis-
citu. Nimene nu se va nici gândi macaru sè me acuse.
Sùm cá femeia lui Cesaru, de care vorbesce o carti-
cica ce am cetitu.

— E bine, nene Lactance, si totusi te insieli.

Intendantulu de odata tulburatu isi deschise
ochii sei mari.

— M'a calumniatu cine-va? . . . — gângavi elu.

— Cine-va a fostu atátu de nerusénatu, — res-
punde Saint-Maixent. — Ce vrei? sùnt ómeni in lu-
mea acést'a cari nu respecta nimica, nici chiar nevino-
vatia cea mai curata!

Tonulu indoiosu si mai că batjocoritoru, cu care
fu pronunziata acésta frasa din urma, facu sè tréca
niste flori sub pelea intendantului.

Tulburatu, siovaindu, deja plinu de ingrigiri,
elu intrebà:

— Dle marquis binevoiesce a-mi repeti ceea ce
s'a spusu in contra mea!

— Pentru ce? asemenea calumni nici decátu nu
te potu atinge, nu-i asiá?

— Rogu pe dlu marquis sè binevoiésca a vorbi
lamuritu!

— E bine, fiindu că vrei asiá tare: se dice, că
dta — departe d'a indeplini ordinile mele si d'a innecá
copilulu, care n'ar fi trebuitu sè se nasca, l'ai lasatu
sè traiésca, si te-ai ingrigitu pré bine a-lu duce în
locu siguru, spre a-ti face fara 'ndoiéla mai tardiu o
arma in contra mea! Asiá dara, cá acést'a te revolta?

— Ah! dle marquis, — murmurà intendantulu
ntaritându-se sè se arete liniscitu, pe cându niste pic-
turi mari de sudori incepura a se scurge pe fatia sa,
— acést'a într'atât'a me indignéza, în câtu asiu dori
sè vedu inaintea mea pe ticalosulu autoru alu acestor
minciuni, cá sè-lu silescu a le repeti inaintea mea, si
sè-lu sugrumu cu propri'a mea mâna de cumva ar re-
fusá.

— Fii liniscitu, elu nu va refúsá, — dise o voce
batjocoritóre, a lui Lazaru, care intrà in odaitia fara
sè ffa chiamatu.

Lactance, perdutu, nimicitu, incercà sè se ri-
dice; dar elu cadu éراسi in fotelu, gângavindu aceste
cuvinte abia intielese:

— Ce felu! . . . dta . . . dta . . . dta me acuzi! . . .

— Dómne, da, eu, nenisiorule! Voiu începe
inaintea dtale, si voiu vedé, sugrumá-me-vei in urma?

Lazaru în adeveru repeti din cuventu în cu-
ventu totu ce a spusu diminéti'a stapânului seu.

— Ce respondi? — intrebà Saint-Maixent, când
servitorulu seu a incheiatu.

Lactance, pâna când vorbi denunciatorulu seu,
avu timpu de ajunsu a-si ascunde emotiunea, a-si li-
niscí frica, si de a reflectá că cum ar puté sè scape din
acésta situatiune care i parca desperata.

Deci elu respunde cu taría relativa:

— Ce voiu respunde? Nici o vorba, fiindu că
nu potu opune decátu negári afirmárilor lui Lazaru,
si fiindu că nici unulu nici altulu n'avemu probe.
Dlu marquis trebuie sè aléga intre afirmatiunea mea si
a lui.

— Am si alesu, — dise Saint-Maixent cu unu
risu care prestiá unu ce reu. Credu tare un'a din a-
ceste dóue istorisiri, nene Lactance, inse nu a dtale.

— N'am asteptatu la ast'a! — esclamá inten-
dantulu cu unu tonu emfaticu. Când s'a vediu în
acést'a lume de nedreptate triumfându adeverulu a
supra minciunii si lumin'a a supra întunericului?

Marquisulu facu din umeri.

— Hotiu ticalosu! — dise elu, — ar trebui sè-ti
sdrobescu capulu numai decátu si sè însarcinezu pe
Lazaru a-ti trage trupulu in lacu; ai meritá acést'a.
Dar inca dóra te voiu crutiá, nu din indurare, ci pen-
tru că inca atérna de la dta a-ti rescumperá viéti'a.

— Cu ce pretiu? — intrebà intendantulu cu
unu tonu plinu de nerusinare.

O idea repede vini sè lumineze spiritulu seu
si se credea scapatu de pericolu.

— Cu ce pretiu? — repeti Saint-Maixent; —
dta scii bine!

— In adeveru nu sciu.

— Spune-mi ce ai facutu cu copilulu? Condu-me
la elu! Reda-lu în mânile mele si te voiu iertá.

— Dlu marquis e îns'a-si bunetatea, — dise
Lactance rinjindu; — dar de cumva din întêmplare
asiu refúsá?

— Oh! dta nu vei refúsá.

— Pentru ce?

— Pentru că peste cinci minute, când aretato-
rulu acestei pendule se va oprí pe cifr'a IX, de cum-
va nu me vei vorbi, iti voiu sfarmá crerii!

Si Saint-Maixent, scotindu din busunaru dóue
pistóle, le încarcà liniscitu unulu dupa altulu.

— Dlu marquis imi va permite a nu me teme
de acést'a . . . — respunde Lactance fara d'a se miscá.

— Cum! — strigà marquisulu, — nu-ti voiu
sdrobí crerii?

— Dumnedieule! nu.

— Asiá credi?

— Sùm siguru de ast'a.

— Si caus'a?

— Voiu spune-o dlui marquis.

XXII.

Secretulu descoperitu.

Saint-Maixent erá palidu de mânia.

Lazaru, incremenitu, nu putea crede urechilor sale, atâtu de suprindeitoru i pareá ceea ce audi.

Lactance din contra, atâtu de debeatu, atâtu de desperatu la începutulu convorbirii, aretá acuma o linisce absoluta, o seninetate plina de încredere si aprópe triumfátore, si pareá cá dânsulu domina situatiunea.

— Éta pentru ce, — díse elu, — n'am sè me temu de nici unu atacu de cumva dlu marquis în sér'a acést'a îmi va sdrobí crerii, ceea ce i va fi fôrte usioru, mâne deminét'i'a va fi arestatu si în optu díle decapítatu.

— In adeveru! — murmurá Saint-Maixentu cu unu surisu despretiutoru.

— Da, decapítatu, — continuá Lactance, — si nu pentru omorulu sevêrsítu a supra unei persóne nimernice de felulu meu, ceea ce ar fi o simpla gresi-éla, ci pentru o crima multu mai mare si mai putínu vrednica de iertare. Inainte de a viní sè me întelnescu cu dlu marquis, si prevediéndu cam întunecosu cá voiu puté sè patiescu vr'o nenorocire, am avutu grige sè povestescu unei persóne tóte evenimentele petrecute de dóue díle în castelu, descriíndu partea activa si misteriósá ce a avutu in ele dlu marquis si dóm'n'a Chavigny. Déca nu me voiu rentórce în sér'a acést'a, mâne povestirea mea se va împartesí dlui conte Rahon, carele negresítu o va gasí interessanta.

Saint-Maixent, devenitu palidu, ísi sfasiá peptulu cu unghiele. Apoi întrebá :

— Dlu Rahon nu va crede . . .

— Din contra, va crede, — respunse intendantulu; — i va fi cu neputintia sè nu créda, fiindu cá acusatíunii am adausu o proba.

— O proba! — esclamá marquisulu; — dar a- ceea nu esiste.

— Este un'a, necontestabila, luminósá, nimici-tóre.

— Care?

— Obligatiunea d'a platí cinci-dieci míi livre intendantulu Lactance, obligatiune subscrisa de dom-nulu marquis de Saint-Maixent.

Gentilomulu prinsu în cursa ísi aplecá capulu.

Lactance ínse nu abusá d'o învingere care trebuiá sè-i apara completa; elu ísi reluá fizionomí'a indatinata, va sè díca cea umilita, si murmurá :

— Nu-mi remâne decátu a-mi presintá pré umi-litele mele omage dlui marquis si a-i cere ordinile, fiindu cá se face tardíu si vreu sè me rentorcu.

Saint-Maixent ísi innaltí capulu unu momentu aplecatu. Sprincenele sale încretite se atingeau. Unu focu întunecosu sclipiá din ochii sei.

— Sè te rentorci! — díse elu, — oh! înca nu!

Lactance simtí trecéndu prin corpulu seu niste fiori.

— Dlu marquis doresce a continuá convorbirea? — gângaví elu.

— In adeveru, dorescu.

— Cugetám, cá dlu marquis nu mai are sè-mi díca nimica.

— Ai cugetatu reu.

— Déca e asiá, eu oferu dlui marquis tóta res-pectuós'a mea atentiune.

Saint-Maixent sioptí câte-va cuvinte la urechi'a lui Lazaru, care esí din odaia; apoi continuá cu o voce surda care siuerá trecéndu printre dintii sei strinsi :

— Nene Lactance, am trebuintia sè scéu ce ai facutu cu copilulu. Voi-vei sè-mi spui?

— Dar ti-am spusu deja; dar dlu marquis sedusu de hotiomanulu de Lazaru, m'acusa de minciuna si de tradare, ceea ce fôrte me întristéza.

— Crede-me, nene Lactance, — continuá gentilomulu, — nu te jucá cu mâni'a mea! Trebuie sè aflu adeverulu, si iti juru cá-lu voiu aflá.

— Nu este decátu unu adeveru, si acé'a ti-l'am spusu. Nu-mi remâne decátu sè tacu.

— Asiá dara pentru relele mari trebuie sè întrebuintiámú mijlóce mari! — esclamá marquisulu facéndu unu semnu lui Lazaru care intrá fara sgomotu, aducându a legatura de funie.

Servitorulu apucá pe Lactance pe neasteptate dinapoi, ílu trêntí la paméntu fara nici o greutate, si cu ajutorulu lui Saint-Maixent i legá tiapenu mânilé si picíórele.

Nenorocítulu scotea gemete surde si strigate nearticulate.

— Sè-i punu calusiu? — întrebá Lazaru.

— Ba! Ce ne pasa de strigatele lui? Nimene nu-lu póte audi si elu acusi va trebui sè vorbéscá.

Apoi marquisulu, adressandu-se catra Lactance, adause :

— Ffi cu minte! iti sfatuiescu. Raspunde de buna voia mai nainte de a te silí cu puterea sè respundi. Unde e copilulu?

— In fundulu lacului, — murmurá Lactance. Taia-me în míi de bucatiele, si totu nu vei scóte altu ceva de la mine! Dta mi-ai poruncitu sè lapedu copilulu în fundulu lacului, si eu te-am ascultatú fidelu.

— Lazaru, — comandá Saint-Maixent, — pune lemne pe focu. Aduna taciunii, aduna! Pavilionulu e facutu totu din pétra si nu ne putemu teme de focu.

Servitorulu marquisuluí grabí sè adune surcelele unele peste altele; caminulu mare deviní unu vulcanu în eruptiune, în care flacarile sbocoteau cu siueraturi viforóse si sfêraituri de pusca.

Intendantulu, redusu la nemiscarea cea mai completa prin funea care ílu stríngea, zacea pe tapetu.

Saint-Maixent atití cu propriiele sale mâni foculu cu niste cleste, apoi continuá :

— Lazaru, descultia pe coconasiulu acést'a; trage-i pantofii si ciorapii!

— Uritu lucru, dle marquis! — murmurá Lazaru facéndu unu grimasu. Eu sòm servitoru de gentilomu, si nu-i lucru vrednicu de mine a descultia pe acestu taia-fuga.

— E bine, descultia-lu! Odata nu te va rusiná.

Lazaru facú, de si nendestulitu. In câte-va secunde picíórele slabe si talpele late osóse ale lui Lactance erau góle.

Acestu din urma se înspaimântá din ce în ce mai tare. Elu nu ghičí înca intentiunile marquisuluí; dar întielegea, cá unu lucru înfricosiatu are are sè se petréca.

Saint-Maixent se gatá de totu simplu a pune în lucrare unu genu de tortura de care caláii evului mediu facura o întrebuintiare destulu de désa, si pe care mai târdíu renumitii „incaldítorii“ la rëndulu lor ílu renviara.

— Acuma, credinciosulu meu servitoru, — re-luă marquisulu rîdiendu, — apropia de focu pe dlu intendantu si încaldiesce-i talpele picîoarelor!

Lazaru, precum lesne se pôte cugcătă, nu lasă sê i se repete a două ora această porunca ce gâdeliă în modu deliciosu instinctele sale reu-facătoare.

Elu prinse pe Lactance de mijloculu corpului si i asiediă picîoarele atātu de aprôpe de focu, încātu nenorocitul scôse unu strigatu ascutitu si se rugă cu o voce intrerupta de suspine si gemete, că dóra voiescu sê-lu ardia de viu?

— Nu vreu sê-ti ascundu de felu, nene Lactance, — response Saint-Maixent, — că voimu sê te frigem cu încetulu, pâna ce îti va revini memori'a. De altmîntre eu sîm fara grigi, aceea va revini iute, si vei grabi — spre a-ti scapă pelea — a descoperi unde e copilulu.

— Da . . . — response Lactance, — de ora-ce ti-am spusu acést'a . . .

— Lazaru, — intrerupse Saint-Maixent, — nu bagi de sêma, că picîoarele acestui omu de omenia sînt înca pré departe de focu? Mai apropia-le câte-va degete! Nimica nu e mai puternica decâtu caldur'a mare spre a renvia amintirile. Vei vedé efectulu.

Servitorulu, că si ântâi'a-ora, implini cu consciintia porunc'a stapânului seu.

Nenorocitul Lactance se svêrcoliă urlându; talpele picîoarelor sale fumau; pelea înrosita apucă sê crepe, si în acel'a-si timpu unu mirosu de carne fripta se respandea în pavilonu.

— În numele puternicului Dumnedieu! în numele tuturor Sântilor! indurati-ve de mine! — strigă intendantulu; — eu moru . . . vedeti bine, că eu moru . . .

— Tu trebuie sê te 'nduri de tine! — response Saint-Maixent; — mântuinti'a-ti se afla în mânil tale. Rspunde si tortur'a ta va încetă. Rspunde-vei. Sêu sê dau ordinu lui Lazaru a te trage mai aprôpe de focu?

Lactance încercă înca d'a resiste vr'o două secunde; înse durerea devini mai mare, si elu gângavi aceste două cuvinte:

— Voiu vorbi.

Marquisulu facu unu semnu; Lazaru grabi s'a-redice pe intendantu si sê-lu puna într'unu fotelu unde acest'a lesină.

Funiele cari ilu tîneau legatu fure deslegate, fati'a i se stropi cu apa, i se dadu sê respire niste saruri dintr'o sticla pe care Saint-Maixent totu-de-una o purtă cu sine, — si dupa câte-va secunde elu isi deschise ochii si aruncă în giuru de sine o privire înspaimantata.

— Am perdutu timpu multu din gresiél'a dtale, — dise gentilomulu. Vomu încercă sê-lu câstigămu. Rspunde iute: pentru ce n'ai executatu porunc'a mea?

— Prin unu simtiementu de compatimire . . . — gângavi Lactance; — nu m'am simtîtu destulu de capabilu s'aruncu în apa pe bietulu copilulu care mai respiră înca.

Marquisulu facu din umeri.

— Din compatimire, dta! — esclamá elu. E bine, povestesc secaturi de aceste altora, ér nu mie! Dta ai scapatu copilulu pentru scopulu sê-ti faci o arma în contra mea, sêu de a-lu vinde într'o di fórte scumpu dlui Rahon.

Lactance protestă cu tóta energi'a, si sustinù, că numai îndurarea si umanitatea ilu îndemnara sê faca asiă.

Fiindu că eră cu neputinti'a a-i probă contrarulu, Saint-Maixent nu mai insistă, ci continuă a-lu întrebă astfelu:

— Unde e copilulu?

— Cam la două mile de aice, — response Lactance.

— În ce parte?

— Într'unu locu ce se numesce Mont-Chauvet, dar carnia plugarii i disu: satulu tîganilor.

— Cui l'ai concediutu?

— Unei tîgance, o copila frumôsa, care a nascutu de câte-va septemâni.

— Numele ei?

— Margarita.

— Acea Margarita redă-va copilulu cuiva care ar merge sê-lu cêra din partea dtale?

— Ba.

— Asiă dara vini cu noi sê-lu cautămu.

— Pré bucurosu; inse când?

— Numai decâtu.

— Ah! dle marquis, poti vedé bine, că sêrmanele mele picîore, arse de focu, nu sînt în stare a suportă greutatea corpului.

— Tocmai pentru aceea nu ne vomu duce pe josu; avemu aice cai gata. Haida! nene Lactance, încaltia-te si sê plecămu!

Vointi'a lui Saint-Maixent (Lactance sciea bine acést'a), eră din acele, carora nu se putea resistă. Elu isi încaltia ciorapii si pantofii, de si arsurile mari mai că i scoteau sânge din picîore.

Dupa cinci minute elu se află calare între stapânu si servitoru, si toti trei apucara cu mersu repede calea catra Mont-Chauvet.

— Si бага bine de sêma, — i dise marquisulu galopându, — că de cumva m'ai insielatu, sêu vei încercă a face acést'a, numai decâtu îti voi sdrobi crerii, cu risiculu uritelor consecintie ce mi-ar puté aduce mórtea dtale!

— N'am sê me temnu de nimica, — murmură intendantulu. — eu am disu adeverulu, nimicu decâtu adeverulu. Numai decâtu dlu marquis se va convinge cu ochii sei proprii . . .

XXIII.

Mostenitorulu a disparutu.

Eră cevasi mai multu de diece ore în momentulu, în care cei trei ómeni incepura sê urce délulu pe care se întindea satulu tîganilor.

Intuniculu celu mai adâncu acoperiă satulu.

Nici o lumina nu straluciă în colibe.

Cea a Margaritei eră tacuta si intunecôsa intocmai cá celelalte.

— În acea coliba sê afla copilulu, — dise Lactance.

— În fine, — murmură marquisulu cu o bucuriă selbatica, — totusi ilu voiu avé, si de asta-data nu-mi va mai scapă din mâni!

Lazaru se cobori si batu încetu la usia.

(Va urmă.)

S A Z O N U :

Calindarul septemanei.

Dumin.	25	7	E. 19 d. R. I. Luca, c. ma. Eufros.
Luni	26	8	mutarea s. ap. ev. Ioan, s. m. Chira.
Marti	27	9	s. m. Calistrat, ss. ap. Marcu.
Mercuri	28	10	c. p. Cariton, s. m. Alesandru.
Joi	29	11	c. p. Ciriac, s. m. Petronia.
Vineri	30	12	s. st. m. Grigoriu, s. m. Ripsimia.
Samb.	1	13	acop. Maicii Dlui, s. ap. Anania.

CRONIC'A RESBOIULUI.

Ajutóre pentru ranitii români.

Apelu filantropicu. *)

Onoratu Publicu Român!

Incredintata de concursulu binevoitoru alu dvóstre imi permitu din nou a-mi redicá debil'a vóce intru ajutorarea fratilor nostri, cari își vërșã sângele nobilu pentru aperarea umanității, pentru sustinerea si radicarea onórei si reputatunii numelui de Român.

Sè amintescu parerile nefavorabile cu cari a fostu intimpinata armat'a româna înainte d'a luá parte la marele resboiu orientalu?

E de prisosu!

Griviti'a, acestu Termopile cástigatu cu sângele mii din fratii nostri, va marturisi in veci despre curagiulu si devotamentulu român, ér umbrele marilor strabuni versá vor lacrimi de bucuria intielegându de bravur'a demnilor lor urmasi.

Deja press'a européna intréga este plina de laude a supra eroicei armate române. Vestea despre curagiulu ei, astadi a strabatutu peste tóta faci'a paméntului. De si cu lacrimi in ochi dar cu fala spunemu acést'a in faci'a Europei.

Resboiulu inșe nu s'a terminatu.

Sacrificie nóue se receru!

Mii de viteji români se afla deja raniti in spitalele României, si transilvanenii români, cari se afla de prezentu dincolo de Carpati, ni spunu, cá ajutórele adunate pân'acum nici pe departe nu potu acoperi lipsele neprevédute, in câtu viéti'a a sute de raniti usioru póte veni periclitata déca suferindilor nu li se va tinde mâna de ajutoru la timpu . . .

Mame isi plângu fiii, soție barbatii, sorori fratii, ér Patri'a isi deplânge tesaurii cei mai pretiosi.

Români'a 'ntréga este imbracata în doliu.

Matróne române, soție tinere, fice plapânde si Tu Publicu român, cari puteti apretiui durerea nemarginita, ce o simte o muma, o soția, o sora si Patri'a pentru pierderea fiilor ei, nu pregetati a contribui: bani, scame, pînsarie, stergare, legaturi, schimburi, intr'unu cuvântu ori-ce prin care amu poté aliná in câtu-va durerea pré iubitilor nostri frati vulnerati pe câmpulu de onóre.

Acestu micu sacrificiu ni-lu împune umanitatea, ni-lu cere consângenitatea, ilu reclama recunoscinti'a pentru salvarea onórei române.

Ar fi de doritu, cá 'n fia-care comuna, cei mai

*) Ni-a sositu dupa incheierea nrului trecut. Red.

de influintia sè se puna in frunte, sè faca totu feliulu de colecte si a le tramite séu directu séu la subscris'a, spre a poté fi espedate de vreme la destinatiunea lor. Sibiu, 22 sept. 1877.

Juditha Macellariu.

Naseudu in 22/9 1877. M. onor. Dle Redactoru! Precum ati avutu bunatatea a publicá in pretiuitulu jurnalulu ce redigiati, in comun'a opidana Naseudu inca s'a fostu formatu unu comitetu de dame, pentru ajutorirea soldatilor români raniti, la carele am fostu ferice a fi alésã de presiedinta. Acelu comitetu desfiintiandu-se prin diregatori'a administrativa, subscris'a cu ajutoriulu surorilor române amu continuatu stringerea ofrandelor binevoitóre, spre scopulu menitu, espedându pâna acuma la adress'a comitetului centralu din Iasi (precum adeveresce alaturatulu respunsu alu aceluia, pe care ve rogu a-lu publica in tóta estensiu-neã) 14 galbeni in auru, si dóue pachete in greutate de câte 60 pundi. continëndu, chamesi, halaturi (Schlafrocke) scama, bandage de totu soiulu, trian-gule, petece, compresse etc. Subscris'a dimpreuna cu surorile române din locu si giuru continuâmu a stringe si pregatí ajutóre, si obiecte pentru ambulanti'a româna; la timpulu seu vomu publicá mai specialu, comunicându listele respective.

Asecurandu-ve de profund'a-mi stima

Elisabeta Popu Pecurariu.

Iasi 10,22 julu 1877. Comitetulu centralu din Iasi pentru ajutorulu ostasilor raniti. Nr. 20. Domniei Sale Dómnei Elisabeta Popu Pecurariu la Naseudu in Transilvania. Stimata Dómna! La cass'a acestui comitetu s'au primitu sum'a de 14 galbeni in auru pentru care se afla alaturata, pe lânga present'a, cuvenit'a quitantia. — Comitetulu adâncu miscatu de patrioticele simtieminte de cari ati fostu povatiuita in adunarea gratiösei ofrande, ce ati binevoitu a-i tramite mi-a pusu placut'a mie îndatorire de a ve transmite din parte-i, espressiunea profundei sale gratitudine; acésta ofranda i-a fostu cu atátu mai pretiósã, cu câtu ea este rezultatulu unor demarsie individuale facute in mijloculu unor împregiurâri locale, ce nu potu decâtu umplé de intristare inimile nobile; ea i mai este mai cu sama preçiósã, cá venindu din partea unor surori române ale caroru sufletu nu a lipsitu a tresari la ide'a suferintielor, ce bravii nostri ostasi vor avé a îndurá in aperarea caminului si a onorului nationalu.

Ve potu dá incredintiarea, Dómna mea, cá tóta lumea isi va face datori'a in Români'a: *femeile* de ori si ce trépta sânt acolo unde sa cere devotamentu si sacrificii, *barbatii* la fruntarie.

Binevoitoriulu concursu alu surorilor din Naseudu au póte fi salutatu decâtu cá unu nou îndemnu in mijloculu împregiurârilor grele prin cari trece iubit'a nóstra tíera. Convinsa, cá veti binevoí a ne pas-trá si pe viitorime generosulu Domniei vóstre concursu, sânt fericita, pré stimat'a mea Dómna, de oca-siune ce mi se infatisiéza, pentru a ve rugá sè primiti asigurarea tuturor simtiemintelor mele de deosebita stima si consideratiune.

Vice-presiedenta *Maria Roset Roznovan* m. p.
Secretara *Sofia Ceaur Aslan* m. p.

NB. Lad'a cu efectele anunciate, nu ne-a parvenit inca. Spre sciinti'a Domniei vóstre am onorulu a ve încunoscintiá, cá acestu comitetu a tramisu deja pe câmpulu de lupta, o ambulantiá a Damelor române, compusa din 9 trasuri, totu echipementulu, personalulu de 3 medici, 4 interimi si 60 altu personalu subalternu, bandage si medicamente necessarii pentru 4000 raniti, pe spesele si cu intretinerea pe totu timpulu resboiului. — Actualmente sântemu ocupate cu intocmirea unui spitalu. — Trimiteti *pânza* séu camei si gata, de aveti!

Abrudu 22/9 1877. Multu On. Redactiunea „Familiei.“ Sè binevoiti a dá locu în multu pretiuit'a Dvóstre fôia la urmatórea contribuire pentru *ranitii români*, rogându-ve totu odata a publicá si numele contributorilor. Sum'a de 42 fl. v. a. a subscrisilor s'a tramisu la dlu Diamandi Manole în Brasiovu, spre a se trimite la locul destinatu :

Contributorii toti sânt Abrudeni :

Dlu Iosifu Crisanu advocatu 20 fl., dlu Radu Jantea invetiatoru 2 fl., dlu Alesandru Lazaru proprietaru 2 fl., dlu Ioanu Popu proprietaru 5 fl., dlu Alesandru Coboni proprietaru 2 fl., dlu G. N. Moldovanu negutiatoru 5 fl., dlu Simione Corcosiu senatoru 1 fl., dlu Popoviciu Andelu propriet. 2 fl., dlu Victoru Baritiu not. 3 fl. Sum'a 42 fl. v. a.

Alu M. st. Dvóstre stimatoru

Alesandru St. Siulutiu.

Surorile nóstre de peste Milcov s'au distinsu si de asta data prin generositatea lor, prin sacrificiele de totu felulu ce si-au impusu pentru a veni în ajutorulu armatei nóstre; astu-felu comitetulu centralu alu dómnelor din Iasi, dupa ce a tramisu cunoscut'a sa ambulantiá pe lângá fratii nostrii din divisiunea a patra, astadi în ajunulu intrării în lupta, a mai organisatu si unu spitalu de 80 paturi, în dóue sectii, un'a la Nicopoli si alt'a la Turnu-Magurele. Aceste spitalluri sânt inzestrate nu numai cu tóte obiectele necessarii, dar inca, déca putemu a ne esprimá astu-felu, sânt montate cu luxu si cu totu confortulu ce sciinti'a moderna a inventatu pentru usiurarea suferintielor. Serviciulu acestor spitale se face de medicii cei mai renumiti în Moldova, cari au oferitu gratuitu serviciile lor si de surori de caritate; Dómnele din inalt'a societate iasiana au îmbracatu modestulu costumu de surori de caritate, si cu semnul crucii pe peptu s'au dusu sè caute pe bolnavi si pe raniti. Neobosite în zelulu lor patrioticu, ele infrunta tóte ostelile, tóte greutátile cu veseli'a sufletésca ce dá implinirea unei sacre datorii. Ce admirámu multu, este lips'a de sgomotu, de ostentatiune cu care aceste vrednice de tóta admiratia Dómne, isi împlinescu greaóá datoria ce si-au luat. Din parte-ne, nu gasimu cuvinte spre a esprimá multumirile nóstre Dómnelor iasiene. Bine-cuvéntările nenorocitelor victime ale resboiului, vor fi resplat'a lor. („Timpulu.“)

Domnisióra Malla a depusu la cas'a Societáti Crucea Rosie mai din nainte sum'a de lei 921, 40 la suta rezultatulu netu alu concertului ce a datu în teatralu nationalu în profitulu Societáti Crucea Rosie.

Domnisiórele Alesandrina si Vergina Fusca, Elena Negoescu, Smaranda si Elisa Badulescu, Maria Câmpeanu, Maria, Lucretia si Matilda Grecescu din orasiulu Târgovesti, au datu dóue concerte în folosulu Societáti Crucea Rosie alu caror resultatulu în suma de lei 383, s'a primitu la cas'a Societáti.

Societatea artistica din Craiova a datu o reprezentatiunea în gradina Heubel, pentru ranitii români; rezultatulu e lei 2000.

Societatea de dare la semnu din Bucuresci, cu concursulu gratuitu alu dsiórelor Mora, Keller si d. Viest a datu în profitulu Societáti Crucea Rosie o serata musicala alu carui resultatulu netu lei 4540.

Comitetulu centralu alu dómnelor din Iasi. Acestu comitetu pe lângá cele ce a facutu pâna acum si face necontentitu pentru ostasii români raniti, a trimisu inca si una mie camasi pentru cei sanetosi, cáci se înformase cá unii din dorobanti duceau lipsa de albituri nesciind cá vor face o campania atátu de lunga când si-au parasitu caminele. Acum comitetulu se pregatesce a trimite unu nou transportu de materialu atátu pentru ambulantiá, cátu si pentru spitalulu ce a organisatu la Turnu-Magurele. Dn'a Solescu, care înlocuesce pe dn'a Liteanu, de când dsa a plecatu la câmpulu luptei spre a priveghia în persóna spitalulu si a îngriji de aprópe pe raniti, este într'adeveru neadormita. De diminetia si pâna în séra dsa nu face de cátu a primí ofrandele, a arangia si împachetá obiectele necesare ranitilor, si nu scimu déca cine-va o mai întâlnesce la vr'unu spectacolu, cáci si-a concentratu tóta distractiunea în sânt'a cauza. Fia sigura dn'a Solescu cá mumele, societe, surorile a celor raniti i vor pastrá o eterna recunoscintiá si nu vor încetá de a o binecuvéntá pentru silintiele ce-si da. (Cur. Bal.)

Lupt'a in strimtórea Sipca.

— Vedi ilustratiunea de pe pag. 461. —

În resboiulu actualu dóue locuri mai vertosu, Plevna si Sipca, sânt însemnate prin înfricosiatele maceluri, unde gertfele cadeau cu mife, fara cá rezultatele ajunse sè fie corespundietóre sacrificielor.

Specialistii în artea militare spunu, cá în timpurile nóstre n'au fostu lupte mai sângeróse pentru ocuparea unei strimtori séu fortificatiuni; numai în resboiele cruciate, pe paméntulu Palestinei, au cadiutu atátia ómeni, cáti cadiura în resboiulu actualu la Sipca din partea turcilor, si la Plevna din partea rusilor.

Dupa afirmatiunea barbatilor eminenti în strategia, atátu rusii, cátu si turcii nu tînu contu de apucaturile tactice, ci punu în cumpena forti'a bruta si conducu ostasii la maceluri inforatórie; lupta pâna când numai este cu putintia, pâna în estremitate, în cátu la finea luptelor însusi învingatoriulu e atátu de slabitu, în cátu nu póte esplotá victori'a pentru a puté obtíne unu resultatulu definitivu.

Atátu la Sipca, cátu si la Plevna slabirea puterilor din ambele parti puse capetu luptelor crâncene, cari mai bine de trei luni, si pâna astadi, se totu continua cu vehementia mai multa séu mai putîna.

În resboiulu franco-teutonicu din anii trecuti, unde cadeau 20—25,000 ómeni, urmau rezultate însemnate si decisetórie. Ceea ce în resboiulu actualu pâna acuma nu s'a întemplatu.

Perderile ímense sânt de o potriva în ambe partile. Ceea ce este Plevna pentru rusii, — este Sipca pentru turci.

Defileulu Sipca în Balcanu are fara îndoieála o însemnate mare strategica; este calea cea mai aprópe, mai scurta si mai practicabile peste Balcanu, care

conduce la capital'a Ozmanilor. Rusii încă la începutul resboiului a si ocupatu-o fare nici o greutate, în tocmă precum Ozman pasia ocupă giurulul Plevnei întaritu prin natur'a însa-si.

Pâna acuma peste 25,000 soldati, mare parte turci, cadiura în luptele de la Sipca.

În septemânile trecute turcii atacara cu vehementia nespuse trupele lui Radecki, ba în 17 sept. li succese a ocupă pe câte-va minute chiar fortulu Săn-Nicolae, — când rusii prin ajutóriile sosite respinse si sdrobira ostea lui Suleiman, în câtu turcii de atunci abié se putura reculege.

Pe redicaturile vechiului Balcanu néu'a este deja de doi staugeni; canonad'a artileriei înse totu continua, munc'a sisifica încă n'a ajunsu capetu.

Ilustratiunea nóstra represinta cu viui colorii natur'a pitorésca, stancile si vâile acestei strimtori, precum si luptele de însemnatate durerósa.

B o m b ó n e.

Intr'unu teatru provincialu.

— Cum ti-a placutu represintatiunea?

— Fórté bine. Cu toti am fostu îndestulitu, dar mai alesu cu suferulu.

— Cum?

— Asiá cá nu l'am vediutu, si totusi i-am întiesu fía-care vorba.

*

Unu domnu în ospetaria suferi timpu îndelungatu grobianitátile chelnerului.

În urma apoi domnulu i díse cu blandetie :

— Rogu-te, nu fii asiá falosu ! Cine scie ce se mai póte întemplá ! Mai poti sè ajungi si dta óre când-va — óspe !

*

— Pentru ce nu te însori, amicul meu ?

— Am gróza de acestu felu de sclavía.

— Ah ! scumpulu meu, déca ai avé cá mine o femeia dulce, iubitóre, devotata !

— Ah ! destulu ! Voi acceptá cá femei'a ta sè devie veduva.

*

Unu domnu voiá sè védia pe unu amicu alu seu, care avea unu frate mai de aceea-si etate. Elu se duce la otelu si întrebá pe camerieru :

— D. L. nu este a casa ?

— Care ? sânt doi.

— Celu mai micu.

— Ei sânt mici amêndoi.

— Celu mai uritu.

— Apoi nici unulu nu e frumosu.

— În fine, celu mai putinu prostu.

— Ah ! domnule, eu nu am pututu nici odata sè-i distingu.

*

— Femei'a dtale este unu trandafir, — dícea unu óre-cine unu poetu orbu.

— De aceea trebue sè me ferescu de spini, — respunse elu.

CE E NOU ?

Scandalulu din Oradea-mare are urmári fórté neplacute în poporatiunea de acolo, cáci acestu actu brutalu a produsu resensulu tuturor ómenilor culti. Aflámu cá autoritátile competente au facutu pasi pentru pedepsirea celor vinovati. Cá adausu la cele împartesire în numerulu trecut, ni se mai scie, cá între petrele ce s'au aruncatu în resiedinti'a episcopésca romána s'a gasitu si unu cutitasiu. Ceea ce înse a fostu si mai tristu, numai dupa încheierea nrului trecut ni-a vinitu la cunoscintia, si a nume : Pré Ssa parintele vicariu episcopescu gr. or. Andreiu Pap zacea tocmăi bolnavu; totusi conductulu entusiasmatu se duse si la locuintia Pré Ssale si i sparse tóte festile.

Conferintia pentru raniti. Dna Elisabeta Sorénu tinu în diu'a de 25 augustu curinte, pentru ajutorulu soldatilor románi raniti pe câmpulu de resboiu, o conferintia în sal'a Ateneului románu, în Bucuresci. Dn'a Sorénu tratá : I. Despre educatiunea si datorile mumelor în societate ; II. Despre resboiele si victoriele câstigate de armatele románe sub Domnii secolilor trecuti ; III. Caderea României sub Domnii fan-rioti ; IV. Despre caderea Domnilor fanarioti prin rescularea Românilor sub conducerea lui Tudoru Vladimirescu. V. Despre evenemintele anului 1848 si luptele barbatilor de atunci pentru desvoltarea drepturilor României, cari au lucratu si lucréza pâna în presinte pentru asigurarea independintiei si suveranitatea terrii.

Pe câmpulu de resboiu nimic'a importantu. Ambele parti facu pregatiri pentru luptele nóue. Generalu Kotzebue e denumitu adlatu lângă marele duce Nicolae, generalu Todtleben lângă principele Carolu. Români lucra la fortificatiuni lângă Grivitza. Rusii construescu podu de feru peste Dunare. Russi'a ar fi promis României întréga Besarabi'a, déca va mai chiamá sub arme 40 de mii ostasi. Valórea soldatului románu apretiatu si recunoscutu de tóta lumea. — Politi'a austro-ungara a aflatu de urm'a unei conjuratiuni, carea precum se díce aveá de scopu a navalí cu puteri armate în Románi'a în ajutoriulu turcilor, si a derimá sínele cáilor ferate románe. În fruntea complotului ar stá gen. Klapka si alti corifei magiari si poloni. Multime de pusei, munitiuni si fesuri turcesci s'au secuestratu la statiunile cáilor ferate din Vien'a, Brasiovu si Sibíiu. Intre secu multi sânt compromitati si deveniti prinsonieri. Dupa alta versiune armele erau menite pentru turci; altele spunu, cá pentru muntenegrini si románi, ba diurnale din Viena spunu, cá pentru poloni si rusi. Cestiunea pâna acuma e nechiarificata. Gen. Klapka néga tóte si respinge de la sine ori-ce insinuatiune. Deputati dia camer'a din Pest'a încă ar fi compromitati; deputatulu Helfy fu urmaritu de politieni secreti în locuinti'a sa privata. Ministrulu Tisza fiindu interpelatu néga, cá urmarirea s'ar fi facutu în urm'a ordinatiunilor regimului.

Mai nou. Mehemed Ali, generalisimulu turcilor, destituitu; în loculu lui e denumitu Suleiman pasi'a. Reuf pasi'a fu denumitu comandante la Sipca.